

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Dergisi
The University of Kahramanmaraş Sütçü İmam
Review of The Faculty of Theology
ISSN-1304-4524 e-ISSN-2651-2637

**Ziyâüddin Serdar'ın "Septik Bir Müslüman'ın Yolculuğu:
Cenneti Arayan Adam" Adlı Otobiyografik Roman Tipinde-
ki Kitap Üzerine Bir İnceleme**

Değerlendiren / Reviewed by

Tuğba YÜRÜRDURMAZ

KSÜ İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı.

Yüksek Lisans Öğrencisi. Kahramanmaraş/TÜRKİYE

t_yururdurmaz@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5735-2005>

Makale Türü/ Article Types: Kitap Değerlendirmesi /Book Reviews

Makale Geliş Tarihi/ Date of Receipt: 26/02/2019

Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance: 28/06/2019

Makale Yayın Tarihi: 30/06/2019

Yayın Sezonu/Pub Date Season: Haziran / June

Yıl/Year: 17 **Sayı/Issue:** 33 **Sayfa /Page:** 393-405

Atıf/Citation: Yürürdurmaz, Tuğba. " Ziyâüddin Serdar'ın "Septik Bir Müslüman'ın Yolculuğu: Cenneti Arayan Adam " Adlı Otobiyografik Roman Tipindeki Kitap Üzerine Bir İnceleme". *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 33 (Haziran 2019): 393-405

Kitap Değerlendirmesi

Ziyâüddin Serdar'ın “Septik Bir Müslüman'ın Yolculuğu: Cenneti Arayan Adam “ Adlı Otobiyografik Roman Tipindeki Kitap Üzerine Bir İnceleme

Bu çalışmada İslâm dünyasının 100 entelektüelinden biri sayılan gazeteci ve yazar Ziyâüddin Serdar'ın yazmış olduğu, otobiyografik roman tipindeki “Septik Bir Müslüman'ın Yolculuğu: Cenneti Arayan adam” incelenerek, yazarın çalışmaları ve düşüncelerinin arka planı açıklanmaya çalışılmıştır. Romanda, 1950-2000 arasındaki yıllarda İslâm dünyasında yaşanan önemli olaylar anlatılmaktadır. İslâm düşünce dünyasında ve coğrafyasında insanı seyahate çıkarıp, eleştirel düşünmeyi ateşleyen yazar, sorduğu sorularla Müslümanların sorunlarını ve çözümlerini irdelemektedir. Bu açıdan roman günümüz Müslüman topluluklarının karşılaştığı problemlerin anlaşılması için önemli derecede katkıları bulunan bir kitaptır. Aynı zamanda eser; yazarın, çağdaş ve güncel İslâmi tartışmalarda dikkati çeken meselelerle ilgili düşüncelerini anlama konusunda bize fikir vermektedir. Araştırma; Serdar'ın hayatını, düşüncesinin genel bağlamını ve gelişimini anlamak için eseri tartışarak, yazarın düşüncelerine etki eden entelektüel çerçeveyi oluşturmaya yöneliktir. Bu çalışma Serdar'ın düşünce dünyasını anlamak için, yazarın eserlerini incelemenin gerekli olduğu ancak bunun yeterli olmadığı bilinen bir çalışmadır.

Ziyâüddin Serdar; yazar, yayımcı kimliğinin yanı sıra, fütürist ve kültürel eleştirmen olarak da tanınır. İngiltere'deki 100 entelektüelden biri olarak kabul edilir. İslâmi çalışmalar ve gelecek araştırmalarından bilim politikasına kadar birçok disiplinde çalışmalarını halen sürdürmektedir.

“Eleştirel Bilgin” (Critical Polymath) olarak tanımlanan Ziyâüddin Serdar; Pakistan, Pencap, Depalpur bölgesinde, 31 Ekim 1951 yılında doğar. Hint alt kıtasında sınırların belirlenmeye çalışıldığı 1950'li yıllarda ağırlıklı olarak Müslümanların bulunduğu yerler Pakistan, Hinduların bulunduğu yerler ise Hindistan olarak taksim

edildi. Serdar çocukluğunu ülkenin bu bölünme hesapları içinde geçirir. Serdar'ın babası; üç çocuğunu ve eşini Pakistan'da bırakarak İngiltere'de bir otomobil fabrikasında işe girer. Bir süre sonra; on yaşında, henüz çocuk sayılacak bir yaşta iken ailesi ile beraber Birleşik Krallığın başkenti olan Londra'ya bağlı kendi statüsünde bir yerleşim birimi olan Hackney'e taşınır. Böylece sil baştan kimliğini tanımlama süreci başlamış olur. Londra'da ayakta kalmak için; yeni oyun planının kurallarını öğrenmek durumunda kalır. Ailesinin akşamları şiir okuma toplantıları düzenlemesi ile edebiyat seven bir çevresi olur. Entelektüel gelişimine oldukça etki eden bu edebi sohbetler sayesinde hayata bakış açısı şekillenmeye başlar. 1969 yılında henüz 18 yaşında iken, İngiltere'deki Müslüman gençler için aylık bir dergi olan "Zenith"i yayınlar. Aynı zamanda "Müslümanlar Kulübü"nü (Islamic Society) kurar. Böylece İslâmi çevrelerle irtibata geçer. Bu deneyimi Müslümanlarla ilgili önemli mesele ve olaylara doğru, aktivizmini geliştirir. Müslümanların problemleri hakkında, problemleri çözmeye yönelik güçlü bir bilinç oluşmaya başlar. Zaten 1970'ler entelektüelliğin ve aktivizmin oluşum dönemidir. Bu sırada FOSİS (İngiltere ve Kuzey İrlanda'daki Müslüman Öğrenci Dernekleri Federasyonu, The Federation of Students Islamic Societies) ile tanışır. Federasyonla beraber birçok faaliyete katılır. Yazar; Müslüman öğrencileri, İslam dünyasının mikro örneği olarak görür ve onları iki ana kategoride toplar. Birincisi; İngiltere'de yüksek öğrenim gören çeşitli Müslüman ülkelerden gelmiş öğrenciler, ikincisi; uzun ve zorlu arayışlardan sonra tasavvufu bulan ve İslam'ı kabul eden yerliler ve Amerikan hippileri. Kendini ise yeni oluşmaya başlayan üçüncü bir kategoriye dâhil eder. Bu grup; Müslüman bir anne, babanın İngiltere'de doğmuş veya çocukken gelmiş ve burada yüksek öğrenim görmüş çocuklarından oluşmaktadır.(s:32) İşte Serdar, bu çocuklardan biridir. İngiltere'de ki sosyo-politik bağlam kimliğini etkiler ve biçimlendirir. Göç eden diğer ailelerin çocuklarının yüz yüze geldiği çeşitli problemleri ve benimsemek zorunda oldukları rolleri Serdar'da kabullenir ancak ortaya çıkan bazı zorluklarla da mücadele etmek zorunda kalır.

1971 yılında FOSİS genel sekreteri seçilir. 1971 ve 1974 yılları arasında Londra City Üniversitesi'nde Fizik ve Enformasyon bölümünü okur. Londra'da seküler disiplinlerde formal bir eğitim olsa da dîni hakikat arayışına susamış bir düşünürdür. Serdar'a göre gelenek statik değil, dinamiktir. "New scientist" dergisinin Orta Doğu Bilim danışmanlığı ve "Futures" dergisinin editörlüğü görevlerinde bulunan Serdar ayrıca BBC için belgeseller çeker. 1987 yılında, önce Malezya Eğitim Bakanı sonrasında ise Başbakan yardımcısı olan Enver İbrahim'in özel danışmanlığını yapar. 2002 yılında "İnsanlar Neden Amerika'dan Nefret Ediyor?" kitabı en çok satanlar listesine girer. 2004 yılında "Septik Bir Müslüman'ın Yolculuğu: Cenneti Arayan Adam" büyük beğeni toplar. 2006-2009 yılları arasında İngiltere Eşitlik ve İnsan Hakları Komisyonu'nda üye olarak görev alır. 2010 yılında Londra'da ki Middlesex Üniversitesi'ne hukuk ve toplum profesörü olarak atanır. Hâlâ bu görevini sürdürmektedir. 2012 yılında Postnormal Politika ve Fütürizm Çalışmaları Merkezi'nin (Center for Postnormal Policy and Futures Studies) müdürü olur. 2014 yılında çok beğenilen ve ödül alan "Mekke: Kutsal Şehir"i yayımlar. Ziyâüddin Serdar'ın elliden fazla kitabı ve birçok makalesi yayımlanır. Şu anda "Critical Muslim" dergisinin eş editörlüğü görevini de sürdürmektedir.¹

Ziyâüddin Serdar'ın hayatına dair otobiyografik bir kitap olan "Septik Bir Müslüman'ın Yolculuğu: Cenneti Arayan Adam"; cenneti arayıp bulma başlığı altında, aslında İslâm dünyasının sorunlarını dile getirip, bu sorunlara çözüm bulmaya çalışan bir adamın hikâyesini anlatmaktadır. Ama, bu çözüm arayışını ütöpik öneriler sunarak, üst perdeden bir perspektifle yapmamaktadır. Aksine öznel değerlendirmelerde bulunurken sorunlara, mantıklı ve uygulanabilirliği olan çözümler sunan bir bakış açısına sahip olduğu görülmektedir. Kitap, on beş bölümden oluşan oldukça geniş bir metne sahip olmakla beraber, akıcı üslubu sayesinde hiç sıkılmadan

¹ Ziauddin Serdar, <https://ziauddinsardar.com> Erişim Zamanı: 3.12.2018

okunmaktadır. 1950'lerden 2000'lere kadar İslâm dünyasında yaşanan her önemli olaya dokunuşlar yapan yazar, yaşı yetenler için geçmişi şöyle bir tekrar hatırlatma babında güzel bir eser olarak değerlendirilebilir. Kitabı okurken “Keşke 2000’li yılların Türkiye’sini de yazsaydı, acaba nasıl bir değerlendirme de bulunurdu” diye düşünceler aklımızın bir köşesinde yer almıştır.

Kitap; aynı zamanda mükemmel bir İslâm literatürüne de sahiptir. Gazâli’den Farâbi’ye, Nasreddin Hoca’dan Mevlâna’ya, Mûtezile’den Eş’âri’ye, Vahhabilik’ten Haşhaşiliğe, Endülüs Medeniyeti’nden Abbasilere kadar, birçok dini grup, olay ve kişi üzerinden özet geçmektedir. Dünya Ticaret Merkezi’nin bombalanmasından Salman Rüşdi’nin Şeytanın Âyetleri kitabına, İran Devrimi’nden Saddam Hüseyin’in Irak darbesine varıncaya kadar son 50 yılın önemli olayları hakkında yüzeysel de olsa analizlerde bulunmaktadır. Cenneti bulmak için yaptığı araştırmalar sırasında, birçok dini grupla tanışma fırsatı bulan yazar; aslında bu dini oluşumlar hakkında az çok belli bir görüşe sahip olmasına rağmen son kararını, birlikte vakit geçirerek vermek istediği için onlara katılmıştır. Bu süreçte; lafızcı dini grupları, şiddete eğilimi olan grupları, tasavvufi kuruluşları, şeriatı benimseyen oluşumları yakından inceleme imkânı bulmuştur. Bu toplulukların görüşlerinde fark ettiği doğruları ve yanlışları değerlendirip, okuyucuyu bu dini gruplar hakkında bilgilendirmektedir.

Mesela cenneti bulma yolundaki ilk yol arkadaşlığını “Tebliğciler” adı verilen grupla yapmıştır. Tebliğcilere göre; İslâm’ın şartlarına dikkat edilirse geri kalanını Allah halledecek, sonsuz rahmeti ile insanlara cenneti ihsan edecektir. Müslümanlar ibadetlerine özen gösterir; kendilerinin ve Allah’ın yerini hatırlarlarsa hiçbir adaletsizlik olmayacaktır.(s.23) Tabii bunlar da “cennete ulaşmak” için yeterli değildir. Bir adım daha atıp, Müslümanların birbirlerini dine davet etmeleri ve birbirlerine namaz, zikir, ve tefekkür hayatında öncülük yapmaları gerekmektedir. Ancak yazar; İslâm’ın sadece ibadete indirgenmesinden rahatsız olmuştur. Zira dünyada bu

kadar haksızlık ve zulüm varken, tüm bu olanları görmezden gelmek ve özellikle Müslüman ülkelerde yaşayan milyonlarca insanın yaşamını mahveden şartları oluşturan ağır adaletsizlikler için hiç şey yapmamayı düşünmek yazarın kabul edebileceği bir durum değildir. Tebliğcilerin formülünün kendisine uymadığını anlayan yazar, bir gece onların yanından gizlice ayrılmış ve cennete ulaşma yolunda ki bu birlikteliğe son vermiştir.

Ziyaüddin Serdar entelektüel bir ailede yetişmiştir. Anne ve babası ile Kur'an hakkında yaptığı oldukça nitelikli sohbetler sayesinde "parçalı yaklaşmak sūreti ile, bir ayet oradan bir ayet buradan seçmeden, Kur'an'a bütüncül olarak yaklaşılması" gerektiğini öğrenmiştir.(s.52) Böylece aslında tebliğcilerin ya da lafızcılarının sorununu daha doğru bir şekilde analiz edebilmektedir. Burada günümüzde de hala devam eden çok önemli bir soruna değindiği düşünülebilir. İsimleri ister tebliğci ister lafızcı olsun bu tarz grupların yaptığı gibi tamamen bağlamından tecrit edilmiş bir şekilde Kur'an'a doğrudan yaklaşımlar yanlıştır. Bu sadece, ayetlerin kastettiği manalardan uzak bir şekilde Kur'an'ı yorumlamamızı sağlayacaktır. İslâm'ı sadece indirildiği döneme hapsedip, günümüzde yaşanmasını imkânsız hale getirecektir. Bu akli devre dışı bırakan bir düşüncedir.

Tebliğcilerden sonra arayışına başka bir grupla devam eden yazar; tasavvufun her Müslüman aile için olduğu kadar, kendi ailesi içinde önemli olduğunu vurgulamaktadır. Sūfi tarikatların zikir halkalarına katılmış ve onları da incelemiştir. Bütün tarikatlarda gözlemlediği şeyin bir rolden ibaret olduğunu, asıl hatırlaması gerekenin tam tersini yapmayı içerdiğini düşünmeye başlamıştır. Tarikatların yarattığı, karmaşık, özgün ve gizemli hale getirdiği şeyin; gayret göstermeden ve açıkça ulaşmamız gereken şey olduğunu düşünmektedir. Onların kendi hükümlerlik alanlarına dönüştürdükleri alanın, aslında herkese ait olması gereken bir alan olması gerektiği sonucuna varmıştır.(s.86)

Nasrettin Hoca'nın türbesini ziyareti sırasında yaşadığı bir

“yakaza” hali ile tasavvufu hemen reddedemeyeceğini anlamış, ancak tasavvufun çağdaş tezahürlerinin aydınlatıcı olmaktan çok uzak olduğu kararına varmıştır. Bu yolun da, onu cennete götürecektir bir yol olmadığına karar verip arayışına farklı gruplarla devam etmiştir. Tasavvufu anlatırken Türkiye seyahatinden bahsetmektedir. Türkiye’de ki Müslümanları tanıtırken üç başlık açmıştır. Birincisi tasavvufu merak ettiği için geldiği Konya’da karşılaştığı sūfi grup, ikincisi laiklik yanlısı bir adam ve şeriat yanlısı bir akademisyen, üçüncüsü ise çeşitli konferanslar için buraya geldiğinde karşılaştığı aydın, dindar akademisyen ve gazeteciler. Bu kişilerle yaptığı sohbetler sonrasında Türkiye’de laiklik ve dindarlık çatışması olduğuna karar veren yazar, yinede Türkiye hakkında çok fazla bir öznel değerlendirme de bulunmamaktadır. Sadece yaşadığı olayları anlatmaktadır. Aslında Türkiye’ye gelişi; bir arkadaşının İslam dünyasındaki bu olumsuzluklara çözüm olabilecek ve örnek alınabilecek ülkenin Türkiye olduğunu düşündüğünü söylemesi ile olmuştur. Kitapta yazdığı bu ayrıntının, Türkiye hakkındaki görüşünü ortaya çıkardığı düşüncesinde bulunmaktayız.

Türkiye’de yürürlükte olan laikliğin İslâm dünyası için çözüm olup olamayacağını araştırırken, sekülerliğe de değinmektedir. Öncelikle şunu belirtmek isteriz ki; sekülerliği dinsizlik olarak tanımlamak ne kadar yanlışsa, sekülerliği batıdaki gibi uygulamaya çalışmakta bir o kadar yanlıştır. Zaten Serdar’da, her ülkenin kendi sekülerlik tanımı olması gerektiğini söylemektedir. Ülkemizde ise bu görüşü Prof. Dr. Hüsnü Ezber Bodur “çoklu sekülerlik” kavramı ile anlatmaktadır. Yani bizim kendi düşüncelerimize göre tanımlanan ve kendi tarih ve geleneğimizin şekillendirdiği bir modernite oluşturmamız gerekmektedir.

Sekülerliğin tam karşısına alınan “şeriat” kavramına da değinen yazar, günümüzdeki kullanım anlamının Müslümanları nasıl bir çıkmaza götürdüğünden bahsetmektedir. Arkadaşı Esmâ Barlas ile yaptığı bir sohbette; şeriatı “din”le aynı şeymiş gibi göstermek yoluyla, şeriatı reform yapma çabasını, dini değiştirme girişimi gibi

lanse ederek, İslâm dünyasının kendini güncellemesinin önüne geçildiğine karar vermişlerdir. Çağdaş problemlerin tümünü asırlar öncesinin sosyal yapılarının çözeceğine dair inancın, psikolojik tesselden ibaret olduğunu düşünmektedirler. İslâm'ın dünya görüşüne ilişkin taze bir bakış açısı sunmayan her fikrin ve yüzyıllar boyu bütün toplum için etkin bir işlev görmeyen eski hukuk sisteminin tozu alındıktan sonra, çözülememiş kalkınma, yönetim, modernite gibi karmaşık sorulara cevap sağlamasının mümkün olmadığı kanısındadır. Ve bu reforma en çok karşı çıkanların da dini bilgi üzerinde tekellerini sürdürmeye çalışan "din adamları ve tefsir toplulukları" olduğu sonucuna varmışlardır. (s.272) Burada bu kadar katı bir genelleme yapmasını pek doğru bulmadığımızı söylemekte yarar görmekteyiz. Aslında din adamları üzerinden yaptığı bu sert eleştiri pekâlâ din hakkında konuşma yetkisini kendinde gören herkes için geçerlidir. Mesela buna yazarlar, gazeteciler ve siyasilere dâhildir. Bu sebeple İslâm'da reform yapmanın önündeki tek engel sadece din adamları veya tefsir toplulukları değildir.

Inquiry yıllarında beraber çalıştıkları Perviz Manzur'da şeriat metodunun cesur, yenilikçi, spekülâtif düşüncüyü teşvik etmediğini söylemektedir. O'na göre Müslüman bilinci şeriatı birbirine tamamlayan üç yolla kavramaktadır; hakikat, metot ve tarih. Ayrıca şeriat, dünyayı bir "kâinat"tan çok "tarih" olarak, ahlakı bir "fikir"den çok "etkinlik" olarak, dîni de Allâh'ı "tanımaktan" çok Allâh'ın "iradesine uygun eylemlerde bulunmak" olarak algılamaktadır. Manzur'a göre şeriatın en iyi tanımı, "eylem etiği"dir. Örneğin; şeriatın bakış açısı, "iyi olmak" tan çok "doğru olanı yapmayı" gerektirmektedir. Bu yüzden şeriat hukuk olarak adlandırılmaz. Müslümanlar ikinci asırdan itibaren Allâh'ın Kelâmı'nı anlamak için bir dizi mekanizma veya disiplin ortaya çıkarmışlardır. Abbasi dönemi sonuna doğru yani on üçüncü asırda, bu oluşturulan mekanizmaya toplu olarak "fıkıh" adı verilmiştir. Şeriatın biçim ve içeriğini bütünü ile fıkıh belirlemiştir. Böylece şeriatın "metodu" İslâm'ın hakikatinden ayrılmaz hale gelmiştir.(s.275) Sonuç olarak Serdar; şeriatıta reform yapma-

dan yani İslâm'ı yeniden yorumlamadan, insani bir yeryüzü cenneti kurmanın imkânsız olduğunu anlamıştır. Şeriatın İslâm toplumlarına yol gösteren bir prensipler seti olduğunu ve bu prensipler setini yorumlamanın ise uzun süre önce ölmüş itibarlı şahsiyetlere veya bu klasik âlimler namına İslâm toplumları üzerinde güç kullanan modası geçmiş mollalara değil, her bir Müslüman'a düşmesi gerektiğini düşünmektedir. İslâm'a dair taze bakış açısı kazandıracak yeni yorumculara ihtiyaç olduğunu dile getirmektedir.(s.277)

Bize göre; İslâm değil Müslümanlar değişmelidir. Belki de sorun reform kelimesinin doğru anlaşılmasından kaynaklanmaktadır. Zaten Hıristiyanlıkta ki gibi bir reform hareketinden bahsetmek mümkün değildir. Reformdan kasıt, zaman içinde değişime uğrayan toplumdaki ilişkilere ve bunların beraberinde getirdiği yeni meselelere çözüm bulmaktır. Asla dinimizin aslı, değişmez inanç sistemi ile oynayıp tahrif etmek değildir. İslâm'da reformun önünü tıkayan engelleri kaldırmanın güzel bir hedef olduğunu, önce bu hedefi çok iyi anlaması gerektiğini düşünen yazar, İslâm'ın kendi reformunu yapmasının tek yolunun, Avrupa Reformu'nda olduğu gibi; yoğun bir teolojik ve entelektüel araştırmayı teşvik etmesiyle başlayan tartışma ve sorgulama ile mümkün olduğunu düşünmektedir. Yalnız benzer bir reformu İslâm'da da görmeyi istemenin zor olduğuna da değinen yazar, Avrupa'da ki en büyük değişimin aklı her şeyin anlama merkezi haline getirilmesi olduğunu, İslâm'da ise aklın zaten imanın eşit ve zorunlu paydası olduğunu ifade etmektedir. Buradaki sorunun, aklın öneminin vurgulanması değil, aklın kullanılmasıyla ilgili olduğunu vurgulamaktadır.(s.280)

Ziyâüddin Serdar; Suudi Arabistan'da kurulan Hac Araştırma Merkezi'nde görev aldığı sıralarda Vahhabiliği de inceleme fırsatı bulmuştur. Vahhâbiliğin İslâm'da iki metafiziksel felaketi oluşturmak için kullanıldığı sonucuna varmıştır. Birincisi; Kur'ân ve sünnete yani "mutlak referans çerçevemize" dair yorumlarımızın kapısını kapatma yoluyla, müminlerin elinden "fail olmayı" almıştır. Bir kimse, ancak yaşayan edebi bir metinle yorum ilişkisi kurabilir.

Metni anlamak ve yeni anlamlar bulmak için sürekli bir çaba gösterme ilişkisi olmaksızın, İslâm toplumlarının canlılığı askıda kalmaya mahkûmdur. Eğer her şey önceden verili kabul edilirse, yeni hiçbir şeye yer kalmaz. İnsan akli ilgisiz bir yüke dönüşür. İkincisi; ahlâkın Asr-ı Saadet'te zirveye, nihai noktaya ulaştığını varsayan ve sonradan yayılan adıyla İslâmcılığın temeli haline gelen Vahhâbilik; insan düşünce ve ahlakında evrim görüşünü inkâr etmektedir. Aslında bunu yaparak, İslâm medeniyetini sürekli gerileme halindeki sabit bir yörüngeye oturtmaktadır.(s.171)

İslâm medeniyeti inşa etmenin önemini çok iyi anlayan yazarımız; Endülüs'ü bu kadar uzun süre, bu kadar parlak zaferlere ulaştırmanın ne olduğunu sorgulamıştır. Sonunda Gulzar Haider'in dediği gibi; etnik çoğulculuk, dîni hoşgörü, ilim ve (resimden şiire, müzikten felsefeye kadar) kültür içinde dinmek bilmeyen bir susamışlığın olmasının ve kimsenin bu ilimlerin İslâm dışı veya İslâm'a aykırı olduğunu düşünmemesinin yani her türlü bilgiye açık olmasının Endülüs medeniyetini muhteşem kıldığına karar vermiştir.(s.367)Ancak günümüz Müslüman dünyasındaki güç yapılarıyla mücadele edip, İslâm medeniyetini yeniden şahlandırmak için yaşamayı istemek hiç kolay gözükmemektedir. İslâm uğruna ölmek moda, yaşamak demodedir. Medeniyet inşası konusunda ünlü düşünür Malik B.Nebi'den etkilenen yazarımız; İslâm medeniyetinin ayrıntılı kavramsal haritalarını ve operasyon planlarını yapmanın önemini fark edip İslâmi Araştırma ve Planlama Enstitüsü'nü kurar ancak yine, var olan sisteme takılır ve bir şey yapamaz.(s.182)

Ziyâüddin Serdar; Müslüman dünyasında ki bilim ve eğitimin yetersizliği, gelenekçi ve modern algının rekabeti, siyasi çıkarların İslâm'ın önüne geçirilmesi, demokrasinin yetersizliği, farklı sesliliğe olan önyargı ve dinin sadece şekilciliğe indirgenmesi gibi sorunlara da vurgu yapmaktadır. Müslümanların nasıl ağır adaletsizlikler içinde yaşamaya çalıştıklarını anlatmaktadır. Bir zamanlar; ilim kaynağı olan, Avrupa'ya insanlığı, medeniyeti, tıbbi öğreten, Batı'yı skolastik ve felsefi metotlar konusunda eğiten İslam medeniyetin-

den geriye sadece, problemleriyle yüzleşmek yerine kendi rahatlarını ve menfaatlerini düşünen ülkeler kaldığından bahsetmektedir. Her seyahate çağırıldığında, bu problemleri çözmeye yardımcı olabileceğini düşünen yazar, statüsünü kaybetmek istemeyenlerin oluşturduğu sistemin çarkı arasında kalıp hiçbir şey yapamamaktadır. İslâm dünyasında birçok Müslüman grup olmasına karşın, dünya Müslümanlarını ana iki başlığa ayırmanın doğru olduğunu düşünmekteyiz. Müslümanların sorunlarına gerçekten çözüm bulmak için elini taşın altına koymaya çalışanlar ve çıkarları uğruna sistemin tüm olumsuzluklarına ses çıkarmayarak problemlerin çözümsüz kalmasına seyirci olanlar. Yazar da zaman zaman bu çıkarıcı insanlar yüzünden ümitsizliğe düşse de, yinede “cenneti aramaktan” vazgeçmemektedir.

İslâm dünyasının her ne olursa olsun, modernite karmaşası içinde geçmişin ihtişamına yeniden kavuşmanın bir yolunu bulacağına dair insanların umut ve kararlılıklarının devam ettiğini söylemektedir. Ve Müslümanlar, bu kötü durumdan çıkış yolunun İslam’ın altın çağını yaratan idealler ve değerlerin, manevi esasların özünün yeniden canlandırılması olduğunu düşünmektedirler.(s.141)

“Bilginin İslâmileştirilmesi” konusuna da değinen yazar, modern bilgiyle uyum sağlaması gerekenin İslâm olmadığını, modern bilginin İslâm’a uyumlu hale getirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Ona göre; Müslümanlar kendi kültürel şartlarına dayanan ve kendi problemlerini çözmek üzere tasarlanmış kendi disiplinlerini geliştirmelidirler. Bütün bilgi biçimleri Kur’an’ın ebedi ruhu yoluyla organik olarak birbiriyle ilişkilidir. Bu yüzden; İslâm yalnızca bilgi peşinde koşmayı zorunlu kılmaz, aynı zamanda onu benzersiz İslâmi ibadet kavramıyla ilişkilendirir; ilim bir ibadet biçimidir. Bu yüzden bilimsel bilgi, sosyal bilimler ve insani bilimler de ibadet biçimleridir ve her Müslüman toplum için namaz ve oruç kadar önemli olduğu kabul edilmelidir.(s.236) İslâm dünyasının bu geri kalmışlığının bir sebebinin de; aklın ve bilimin konusu olan hususların

bile inanç haline getirilip değişmez ve sorgulanamaz hale dönüştürülmesi olduğunu düşünmekteyiz. İslâm'ın içinde asla bulunmaması gereken bir ruhban sınıfının zorla ortaya çıkarılarak; düşünen, soran ve araştıran bir neslin ortaya çıkmamasını sağlamak Müslüman dünyası için yapılabilecek en büyük kötülüklerden biridir. İnanç ve bilim alanını sürekli olarak çatışma halinde göstermenin biz Müslümanlara hiçbir fayda sağlamayacağı kanaatindeyiz.

İslam dünyasında şiddet eğilimli görüşler ne yazık ki; her zaman taraftar bulmuştur. İran Devrimi'nin gerçekleştiği dönem gibi. Devrim (16 Ocak 1979) olduğunda, İslâmi dirilişin tek kullanılabilir yönteminin devrim yapmak olduğu, herhangi bir ülkede demokratik yollarla İslâm'ın getirilemeyeceği ve devrimi İslâmi siyasal bir davranış olarak görülmesi gerektiği fikri(s.188-189) hızla yayılmaya başlar. Hâlbuki hiçbir şey şiddet ve baskı ile çözümlenemez. Özellikle, Batı'nın sürekli olarak "İslâm" ve "terörizm" kelimelerini yan yana kullanmaya çalışmasına, adları sürekli olarak değişse de "Daeş", "El-Kaide" ya da "İşid" gibi grupların yaptıkları faaliyetlerle nasıl destek olduklarından bahseden yazar; eleştiri yaparken sadece İslâm dünyasını değil, Batı dünyasını da ele almaktadır. Batı'nın İslâmofobi politikalarına değinerek, böylesi bir zihniyetle nasıl mücadele edebileceğimiz hakkında kafa yormaktadır. Batının İslâmofobi savunucuları aslında; İslâm dünyasının çeşitliliğini bilmelerine, tüm Müslümanların terörist olarak etiketlenemeyeceğini de bilmelelerine rağmen, bu algıyı sürdürmek işlerine gelmektedir. 1.3 milyar olan Müslümanların az bir kısmını oluşturan bu tür grupların, tüm dünya Müslümanlarını temsil ettiğini düşünmek gerçekten büyük bir haksızlıktır.

Ziyâüddin Serdar kitabın sonunda; tüm bu "cennet" arayışının sonucunda, Müslümanların cenneti yeterince hayırlı amel biriktirerek satın alabilecekleri bir meta olarak gördüklerini ve bu sebeple her birinin kendilerince buldukları farklı yollarla bu ticareti yapmaya çalıştıklarını anlatmaktadır. Yaşamı durduramadığımız gibi cenneti aramaktan da vazgeçemeyeceğimizi, bu arayışın sürekli bir

oluş süreci olduğundan bahsetmektedir. Keşfettiği bütün başarısız cennetlerin, yanlış yönlendirilmiş bir varış inancına dayandığını, bu yüzden herkesin sorgulamaya kapalı, kesin inançlar kümesiyle yaşamak zorunda kaldıklarını söylemektedir. Hâlbuki her Müslüman körü körüne mollaların peşinden gitmek yerine, İslâm'ı kendi çağı içinde yeniden yorumlamalıdır.(s.384) İcmalciler grubundan arkadaşı Merryl “Şimdi ne yapacağız” diye sorduğunda; Serdar “Her zaman yaptığımızı, gülümseyecek ve mücadeleye devam edeceğiz.” diye cevap vermiştir.(s.385)

“İslâm'ın cenneti bir varış yeri değil, bir seyahat tarzıdır.” Ziyâüddin Serdar

Serdar, Ziyâüddin. *Septik Bir Müslüman'ın Yolculuğu: Cenneti Arayan Adam*. İstanbul: Mahya Yayıncılık, 2018.